Caninització de la llar i caiguda de la fecunditat

Una hipòtesi de substitució demogràfico-afectiva parcial en societats urbanes avançades

Autor: Xema Gatnau
Data: 9 d'agost de 2026

Resum

Durant les darreres dècades, moltes societats desenvolupades han experimentat simultàniament dos processos aparentment independents: d'una banda, una caiguda persistent de la fecunditat; de l'altra, una expansió de la presència d'animals de companyia, especialment gossos, dins la llar. Aquest treball proposa analitzar aquesta coincidència sota la hipòtesi d'una substitució demogràfico-afectiva parcial: no en el sentit fort que els gossos causin directament la caiguda de la natalitat, sinó en el sentit més prudent que les llars modernes reorganitzen part de les seves funcions afectives, convivencials i de cura en un context de menor descendència, llars més petites, retard de la maternitat i la paternitat, individualització i transformació de la vida urbana. El treball estudia Itàlia, Alemanya, Corea del Sud i els Estats Units. Els resultats mostren que la divergència és especialment intensa a Corea del Sud, clara als Estats Units, moderada a Itàlia i més ambigua a Alemanya.

Paraules clau: fecunditat, gossos, mascotes, natalitat, llars urbanes, demografia afectiva, substitució domèstica, Corea del Sud, Itàlia, Alemanya, Estats Units.

1. Introducció

Una observació sociològica cada vegada més visible en les societats urbanes desenvolupades és la següent: a mesura que cau la natalitat, augmenta la presència afectiva, simbòlica i material dels gossos a les llars. En parcs, carrers, habitatges, comerços, xarxes socials i legislació urbana, el gos apareix cada vegada menys com un animal funcional -de guarda, treball o caça- i cada vegada més com un membre de la llar.

La tesi d'aquest treball no és que "la gent tingui gossos perquè no té fills" en un sentit simple, directe o universal. Aquesta afirmació seria sociològicament pobra i empíricament difícil de demostrar. La tesi més precisa és que existeix una recomposició de la llar: allà on disminueix la descendència, augmenten altres formes de companyia, cura, rutina, despesa afectiva i pertinença domèstica.

La hipòtesi es pot formular així: en societats amb baixa fecunditat, llars més petites i més individualització, la presència de gossos a les llars tendeix a augmentar, no com a causa única de la baixa natalitat, sinó com a símptoma i component d'una reorganització demogràfico-afectiva de la llar.

2. Marc conceptual: de la llar reproductiva a la llar afectiva

La llar tradicional no era només una unitat residencial. Era també una unitat reproductiva, econòmica, intergeneracional i de cura. En aquest model, fills, avis, germans, cosins i veïns estructuraven bona part de la vida quotidiana. En canvi, la llar urbana contemporània tendeix a ser més petita, més individualitzada i més afectivament autocentrada.

En aquest context, el gos entra a la llar no només com a animal, sinó com a subjecte relacional. Se li parla, se li celebra l'aniversari, se li compra alimentació especialitzada, es contracten assegurances, s'organitzen vacances compatibles amb ell i, en alguns casos, se'l tracta explícitament com a part de la família.

La clau conceptual és que el gos no substitueix el fill en termes demogràfics: no reprodueix la població, no genera continuïtat generacional humana i no compleix la funció social de descendència. Però pot substituir parcialment algunes funcions afectives: companyia diària, rutina de cura, vincle corporal i emocional, estructura d'horaris, motiu de passeig i sociabilitat, pertinença simbòlica a la llar i inversió econòmica i afectiva.

3. Hipòtesi de treball

La hipòtesi general del treball és la següent: la caiguda de la fecunditat i l'augment de gossos a la llar formen part d'una mateixa transició de la llar moderna: disminueix la funció reproductiva i augmenta la funció afectivo-compensatòria de la llar.

Aquesta hipòtesi es pot descompondre en quatre hipòtesis menors: H1, en diversos països desenvolupats, la presència de gossos a les llars augmenta mentre la fecunditat cau; H2, la relació no té la mateixa força a tots els països; H3, l'indicador més rellevant no és només el nombre total de gossos, sinó la presència de mascotes en llars sense fills o en parelles sense fills; H4, la relació observada no prova que els gossos causin la caiguda de la natalitat.

4. Metodologia

L'anàlisi utilitza dos tipus d'indicadors: la fecunditat total, mesurada com a fills per dona, i la caninització o presència canina, mesurada com a percentatge de llars amb gos, nombre de llars amb gos o població de gossos, segons la disponibilitat estadística de cada país.

La principal dificultat metodològica és que la fecunditat està molt ben mesurada per organismes estadístics internacionals, mentre que la presència de gossos depèn sovint d'enquestes nacionals, registres administratius, associacions veterinàries o estimacions de la indústria de l'animal de companyia.

Per això, aquest treball evita comparar xifres absolutes entre països quan les metodologies són diferents. En lloc d'això, s'utilitza una comparació de canvi relatiu dins de cada país, normalitzant totes dues variables a índex 100 l'any inicial.

Índex de gossos = (P_t1 / P_t0) x 100

Índex de fecunditat = (F_t1 / F_t0) x 100

Divergència demogràfico-afectiva = Índex de gossos / Índex de fecunditat

5. Taula comparativa bàsica

La taula mostra que el patró general existeix, però amb diferent intensitat. Corea del Sud és el cas més fort; els Estats Units també encaixen bé; Itàlia mostra una divergència moderada però amb dades molt sòlides sobre parelles sense fills; Alemanya és un cas mixt.

País	Període comparable	Indicador de gossos	Canvi gossos	Fecunditat inicial	Fecunditat final	Canvi fecunditat	Divergència aprox.
Itàlia	2006-2024	Llars amb gos	+6,8%	1,37	1,18	-13,9%	1,24
Alemanya	2010-2023/24	Llars amb gos	+59,1%	1,39	1,36	-2,2%	1,63
Corea del Sud	2012-2022	Llars amb gos	+40,6%	1,297	0,778	-40,0%	2,34
Estats Units	2016-2020	Llars amb gos	+16,1%	1,8205	1,6415	-9,8%	1,29

6. Gràfics

Per representar visualment la relació entre presència de gossos i fecunditat s'han normalitzat totes dues variables a índex 100 l'any inicial de cada país. Aquesta normalització permet comparar magnituds heterogènies -percentatge de llars amb gos, nombre de llars amb gos i fecunditat total- sense confondre unitats. Els gràfics no mostren una causalitat directa, sinó una divergència temporal.

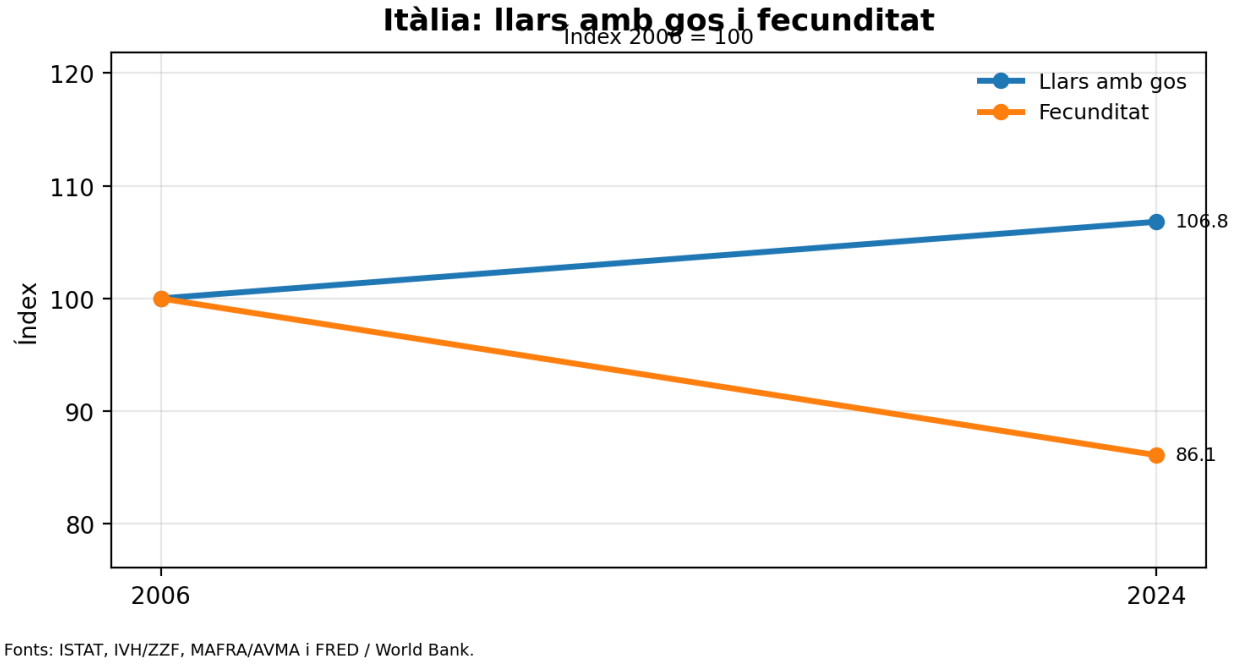

Figura 1. Itàlia: índex 2006 = 100. Llars amb gos: 20,7% -> 22,1%; fecunditat: 1,37 -> 1,18.

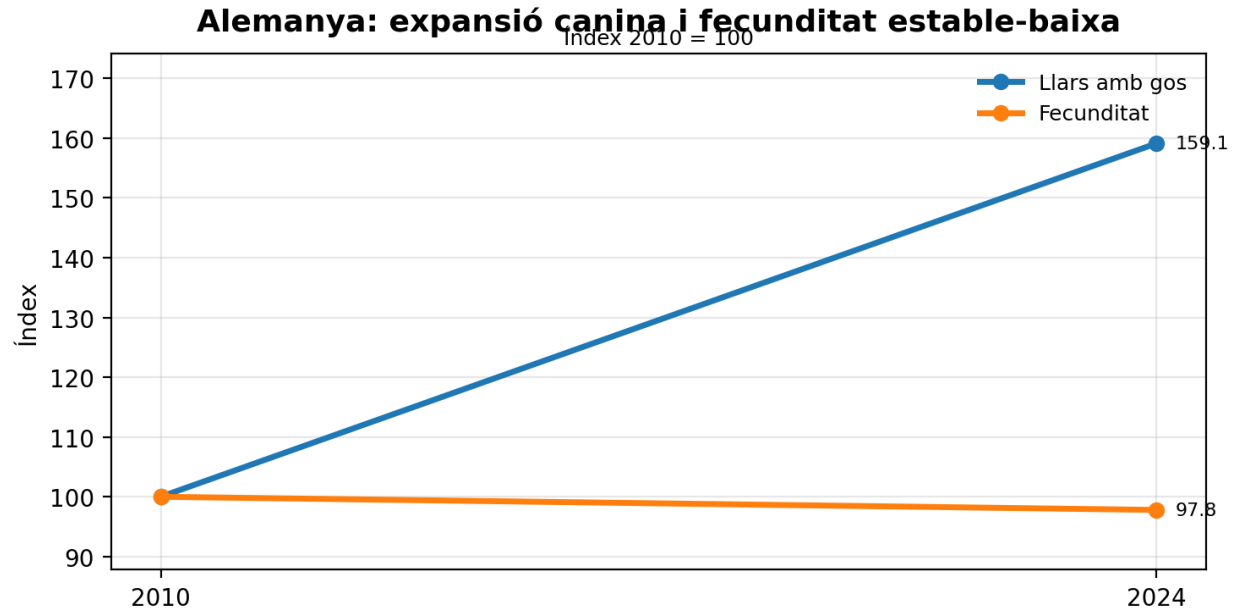

Fonts: ISTAT, IVH/ZZF, MAFRA/AVMA i FRED / World Bank.

Figura 2. Alemanya: índex 2010 = 100. Llars amb gos: 13,2% -> 21%; fecunditat: 1,39 -> 1,36.

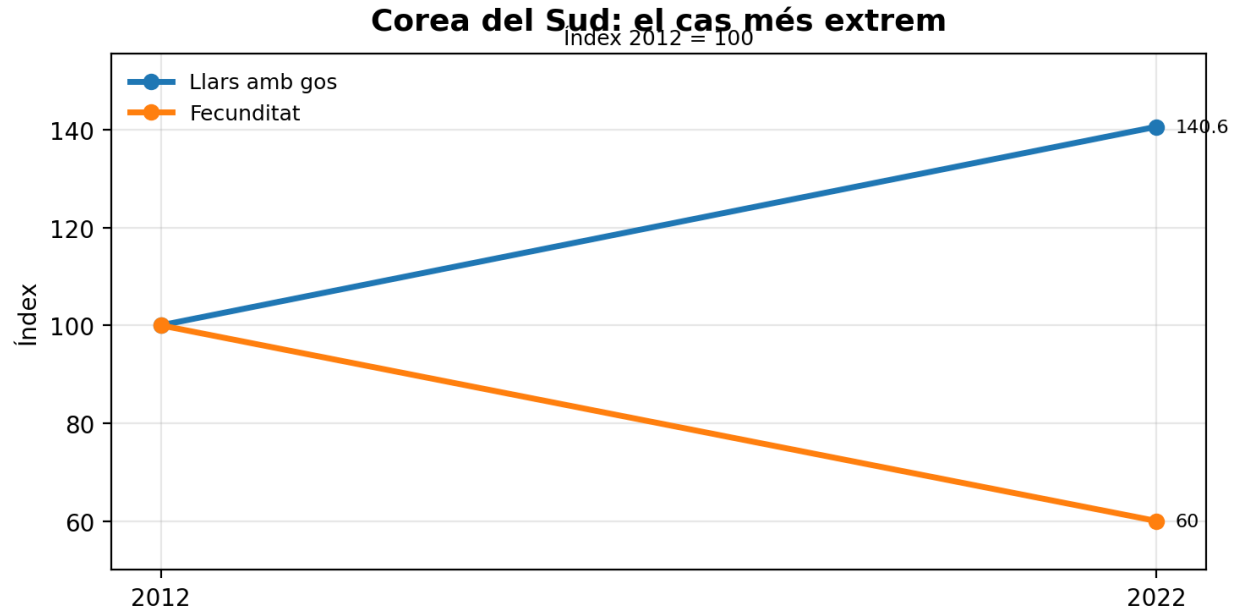

Fonts: ISTAT, IVH/ZZF, MAFRA/AVMA i FRED / World Bank.

Figura 3. Corea del Sud: índex 2012 = 100. Llars amb gos: 3,2 M -> 4,5 M; fecunditat: 1,297 -> 0,778.

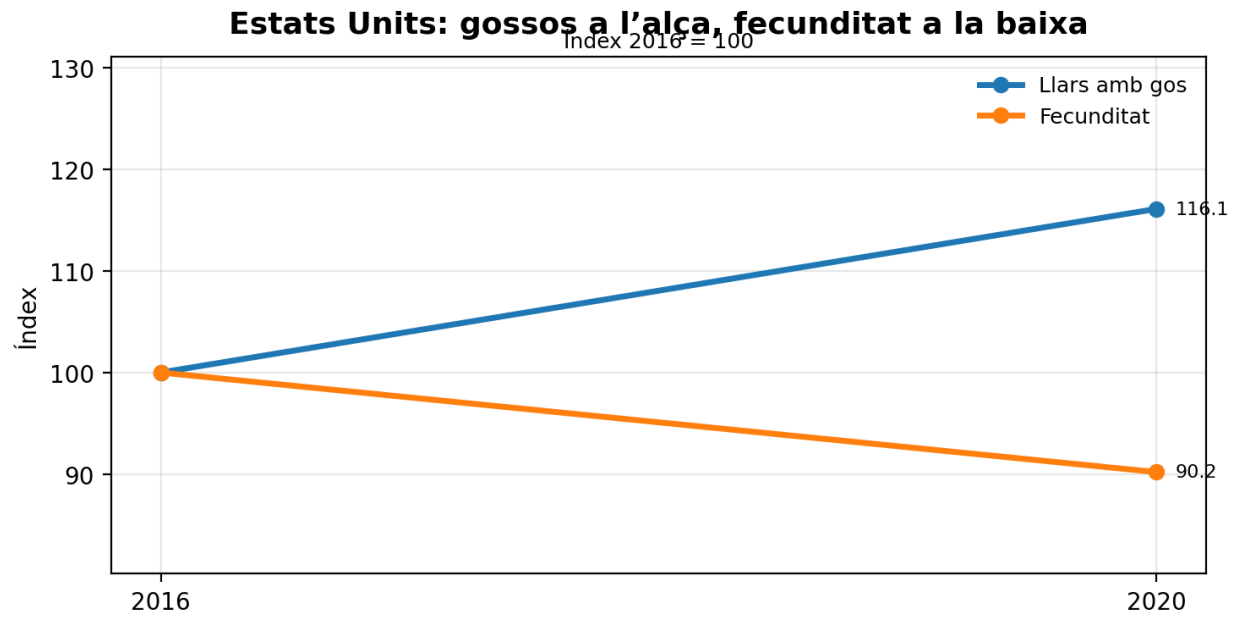

Fonts: ISTAT, IVH/ZZF, MAFRA/AVMA i FRED / World Bank.

Figura 4. Estats Units: índex 2016 = 100. Llars amb gos: 38,4% -> 44,6%; fecunditat: 1,8205 -> 1,6415.

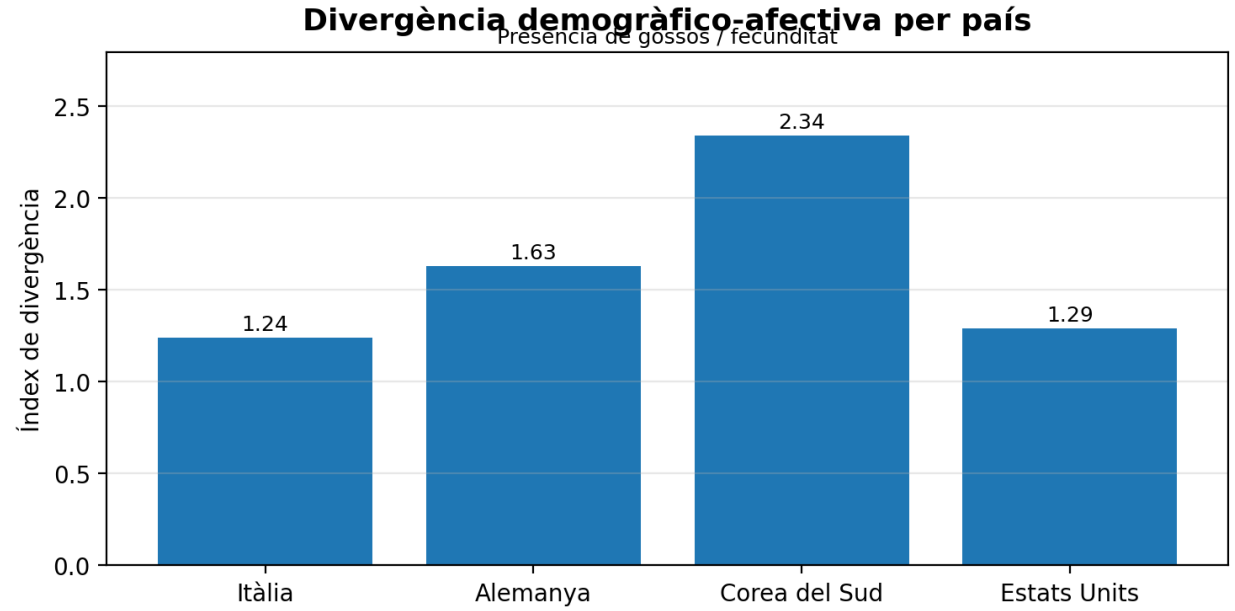

Fonts: ISTAT, IVH/ZZF, MAFRA/AVMA i FRED / World Bank.

Figura 5. Índex de divergència demogràfico-afectiva. Valors superiors a 1 indiquen que la presència de gossos creix en relació amb la fecunditat.

7. Itàlia: divergència moderada i dada clau sobre parelles sense fills

Itàlia ofereix una de les fonts més netes per a aquesta anàlisi, perquè ISTAT mesura directament la presència d'animals domèstics a les llars. El 2024, el 37,7% de les llars italianes tenia almenys un animal domèstic. Dins d'aquesta xifra, el 22,1% tenia un o més gossos i el 17,4% un o més gats. ISTAT indica a més que la quota de llars amb gossos va passar del 20,7% el 2006 al 22,1% el 2024.

Durant el mateix període, la fecunditat italiana va passar d'1,37 fills per dona el 2006 a 1,18 el 2024. Itàlia no mostra una explosió canina tan forta com Corea o Alemanya, però aporta una dada molt més important des del punt de vista de la hipòtesi: les parelles sense fills.

Entre les parelles sense fills amb membres menors de 65 anys, el percentatge que acull animals domèstics va passar del 38% el 2006 al 42% el 2015 i al 47,9% el 2024. Aquesta dada acosta el fenomen a la unitat analítica correcta: no el país en abstracte, sinó la llar sense fills.

8. Alemanya: forta expansió canina, fecunditat més ambigua

Alemanya mostra un creixement molt intens de la presència de gossos a les llars. El 2010 hi havia aproximadament 5,3 milions de gossos a Alemanya, presents en el 13,2% de les llars. El 2023, IVH/ZZF estimava 10,5 milions de gossos en el 21% de les llars alemanyes.

Tanmateix, la fecunditat alemanya no segueix una trajectòria de caiguda simple durant tot el període. Alemanya tenia una fecunditat d'1,39 fills per dona el 2010, va pujar fins a 1,60 el 2016 i després va descendir fins a 1,36 el 2024.

9. Corea del Sud: el cas més extrem

Corea del Sud és probablement el cas més fort per a la hipòtesi de divergència demogràfico-afectiva. La seva fecunditat és una de les més baixes del món, i l'expansió de mascotes ha estat molt ràpida.

Les llars amb gos van passar aproximadament de 3,2 milions el 2012 a 4,5 milions el 2022. La fecunditat va caure en el mateix període d'1,297 fills per dona el 2012 a 0,778 el 2022.

Corea del Sud permet formular la idea amb màxima claredat: la societat no només té menys fills; també reorganitza la seva vida domèstica al voltant de vincles no reproductius. El gos apareix com a part d'aquesta reorganització.

10. Estats Units: augment clar de llars amb gos i descens de fecunditat

Els Estats Units ofereixen també un cas rellevant. Segons l'AVMA, la propietat de gossos va augmentar del 38,4% de les llars el 2016 al 44,6% el 2020. En el mateix període, la fecunditat estatunidenca va passar d'1,8205 fills per dona a 1,6415.

El patró és clar: creix la presència canina mentre cau la fecunditat. A més, dades més recents de l'AVMA indiquen que entre 2016 i 2025 la població de gossos en propietat va passar de 76,8 milions a 87,3 milions.

11. La substitució demogràfico-afectiva parcial

El concepte central que es proposa és el de substitució demogràfico-afectiva parcial. La substitució és "demogràfica" només indirectament, perquè es produeix en un context de caiguda de la fecunditat. Però no és demogràfica en sentit ple, perquè un gos no substitueix la funció generacional d'un fill. La substitució és sobretot afectiva i domèstica: el gos ocupa espai emocional, temporal, econòmic i simbòlic dins la llar.

Es pot distingir entre substitució de companyia, substitució de cura, substitució simbòlica, substitució de consum i substitució de sociabilitat. Cap no equival a tenir fills, però sí que pot cobrir algunes necessitats afectives que abans estaven més lligades a la família nombrosa o a la descendència.

12. Discussió: causes comunes

La relació entre menys fills i més gossos no s'ha d'interpretar com una causalitat directa. El més probable és que tots dos fenòmens comparteixin diverses causes comunes: cost dels fills, individualització, retard de la maternitat i la paternitat, urbanització, habitatge, humanització de l'animal, envelliment i reducció de la mida de la llar.

Tenir fills exigeix habitatge suficient, estabilitat econòmica, temps, energia i expectativa de futur. En societats amb lloguer car, salaris incerts i retard de l'emancipació, la decisió reproductiva es posposa o es redueix. En canvi, tenir gos implica costos rellevants, però molt menors que criar un fill.

13. Límits de l'anàlisi

El principal límit de l'anàlisi és l'heterogeneïtat de les fonts. La fecunditat està mesurada de manera molt homogènia, però les dades de gossos varien: de vegades es mesura percentatge de llars amb gos, de vegades nombre de gossos, de vegades llars amb mascotes, de vegades població estimada d'animals.

Per això, el present treball no s'ha d'interpretar com una prova estadística definitiva, sinó com una primera aproximació comparada. Per desenvolupar l'anàlisi amb més precisió caldrien dades anuals homogènies de llars amb gos, dades per tipus de llar i dades urbanes.

14. Conclusió

Les dades d'Itàlia, Alemanya, Corea del Sud i els Estats Units permeten sostenir una conclusió prudent però clara: l'expansió dels gossos a la llar i la caiguda de la fecunditat són fenòmens simultanis en diverses societats desenvolupades, encara que amb intensitats i estructures diferents.

Corea del Sud és el cas més fort. Els Estats Units mostren també una divergència clara. Itàlia ofereix un cas més moderat en termes agregats, però molt rellevant en parelles sense fills. Alemanya mostra el límit de la hipòtesi: la caninització pot créixer molt fins i tot quan la fecunditat no cau de manera lineal durant tot el període.

El gos no substitueix el fill en sentit demogràfic, però sí que pot substituir parcialment algunes funcions afectives, convivencials i de cura dins la llar moderna. La caninització de la llar no és la causa única de la baixa natalitat, sinó un símptoma i component de la transformació de la llar reproductiva en llar afectiva.

Annex I. Dades de base utilitzades

País	Any inicial	Gossos / llars amb gos	Any final	Gossos / llars amb gos	Font
Itàlia	2006	20,7% llars amb gos	2024	22,1% llars amb gos	ISTAT
Alemanya	2010	13,2% llars amb gos	2023	21% llars amb gos	IVH / ZZF
Corea del Sud	2012	3,2 M llars amb gos	2022	4,5 M llars amb gos	MAFRA / informes sectorials
Estats Units	2016	38,4% llars amb gos	2020	44,6% llars amb gos	AVMA

País	Any inicial	Fecunditat inicial	Any final	Fecunditat final	Font
Itàlia	2006	1,37	2024	1,18	FRED / World Bank
Alemanya	2010	1,39	2024	1,36	FRED / World Bank
Corea del Sud	2012	1,297	2022	0,778	FRED / World Bank
Estats Units	2016	1,8205	2020	1,6415	FRED / World Bank

Bibliografia bàsica i fonts

ISTAT. Gli animali domestici in Italia - Anno 2024. https://www.istat.it/comunicato-stampa/gli-animali-domestici-in-italia-anno-2024/

FRED / World Bank. Fertility rate, total (births per woman): Italy. https://fred.stlouisfed.org/data/SPDYNTFRTINITA

IVH. In jedem dritten Haushalt lebt ein Tier. Dades Alemanya 2010. https://www.ivh-online.de/presse-medien/archiv/mitteilung-des-ivh-pressedienstes/news/detail/News/in-jedem-dritten-haushalt-lebt-ein-tier-katzen-und-hunde-nach-wie-vor-sehr-beliebt.html

ZZF. Der deutsche Heimtiermarkt 2023. https://www.zzf.de/en/pressemeldung/der-deutsche-heimtiermarkt-2023

FRED / World Bank. Fertility rate, total: Germany. https://fred.stlouisfed.org/data/SPDYNTFRTINDEU

MAFRA, South Korea. Pet care industry and companion animal data. https://www.mafra.go.kr/

USDA Foreign Agricultural Service. South Korea Pet Food Report. https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=South+Korea+Pet+Food+Report_Seoul+ATO_Korea+-+Republic+of_KS2024-0001.pdf

FRED / World Bank. Fertility rate, total: Korea. https://fred.stlouisfed.org/data/SPDYNTFRTINKOR

AVMA. Pet Ownership and Demographics Sourcebook. https://ebusiness.avma.org/files/ProductDownloads/eco-pet-demographic-report-22-low-res.pdf

FRED / World Bank. Fertility rate, total: United States. https://fred.stlouisfed.org/data/SPDYNTFRTINUSA